

משנה תורה

אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל-כָּל-יִשְׂרָאֵל בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן בְּמִדְבַּר בְּעֶרְבָה לְמֹל סוּף בֵּין-פָּאָרָן וּבֵין-תְּפֵל וְלִבְנֵי יַחֲזִיקָת וְרֵי זָהָב:

אלה הדברים-עשרת הדברים

עם משה, אך היה זה רק מפני כבודו של משה, ולא בשביל ללמד את עם ישראל⁽¹⁾. כל שאר הדברים שארעו באותן שנים, אינם נוגעים לקיום מצוות התורה ולמהלכיו של היהודי, ולכן אין התייחסות לכך בתורה, ואף לא במדרשי חז"ל.
הכנה לקראת החיים בארץ ישראל. בפרשת ואתחנן משה מזהיר על שמירת התורה בקדושה בארץ ישראל. חוזר שוב על מעמד הר סיני -שנזכר בפרשתנו- ביתר ביתר פירוט והרחבה, ומזהירם לבל יטעו אחרי האלילים.

עשרת הדברים. כאן מגיע החלק עיקרי בחומש דברים: משה חוזר שוב על עשרת הדברים⁽²⁾. אלא שכאן נאמרים הדברים כהקדמה למה שנלמד בפרשות הבאות, וכפי שאבאר בשבועות הבאים עלינו לטובה.

הרחבה של עשרת הדברים. בפרשות שלאחר עשרת הדברות באה למעשה הרחבה של כל עשרת הדברות, הכוללת מצוות ששרשן בעשרת הדברות. לאחר עשרת הדברות, מסכם משה רבנו את הדברים שהיו במעמד הר סיני.

הרחבת שתי דברות ראשונות. שתי הדברות הראשונות הן **אנכי ולא יהיה לך**. שתי דברות אלו, הן היסוד של כל התורה כולה. שתי דברות אלו שמעו כולם מפי הגבורה.
לאחר שמסכם משה רבנו את מעמד הר סיני, באה פרשת שמע **ישראל**. בפרשת עקב אנו קוראים את פרשת והיה אם שמע. אחרי פרשת והיה אם שמע מסכם משה רבנו כי אם שמור תשמרון וכו'. מתחלת פרשת שמע ועד סוף פרשת והיה אם שמע, זו הרחבה של שתי הדברות הראשונות **אנכי ולא יהיה לך**. בעז"ה בשבועות הקרובים אבאר זאת יותר.

הרחבת הדברות האחרונות. לאחר ההרחבה של הדברות הראשונות שהן כהקדמה, עוברים להרחבה של שמונה הדברות האחרונות. פרשת ראה מתחילה עם עניין הברכה והקללה, אך מכאן ועד פירוט המעמד בפרשת כי תבא -לאחר פרשת ביכורים ווידוי מעשר- יש הפסקה של כמה פרשות. בפרשות אלה, נמצאות המצוות ששרשן בשמונה הדברות האחרונות. עניינים אלו אבאר א"ה בכל שבוע לפי עניין הפרשה (חלק מהעניינים הובא כבר בעלונים של שנה שעברה).

השבת אנו מתחילים את חומש דברים הנקרא גם **ספר משנה תורה**. כל הספר כולו הוא דבריו של משה רבנו לפני מותו, סמוך לכניסת עם ישראל לארץ המובטחת. אז מספר (או מזכיר) משה לעם ישראל דברים שארעו מאז יציאת מצרים ועד עתה, כלומר עד סמוך לכניסתם לארץ, ומוכיחים על דברים מסויימים שארעו בזמן זה. משה רבנו מרבה לדבר על שבח הארץ הנבחרת, ומזהיר על ריחוק מהאלילים, שבירת מצבותיהם ופסיליהם וריחוק מעובדיהם.

בתוך דבריו חוזר משה על מצוות רבות שנאמרו כבר בחומשים הקודמים, ונשנו בחומש זה בגלל דבר שנתחדש בהן, או כי הן שייכות דווקא בארץ ישראל. מסיבה זו נקרא ספר זה **משנה תורה**. היה מי שהגדירו כ'משנתו של משה רבנו', כלומר המשנה הקדומה עוד לפני המשניות שנשנו אח"כ בעל פה.

במקומות רבים סגנון הכתיבה של ספר דברים שונה מהסגנון של ארבעה החומשים שלפניו.
מכיוון שכל חומש דברים נאמר ברצף על ידי משה רבנו, ולא נכתב מגילות מגילות, מודה ר' יהודה -אליבא דרב יוסף- שבמשנה תורה דורשים סמוכים.

עשרת הדברים.

נקודה נוספת עליה כבר עמדתי אשתקד בעלונים של פרשיות החומש: עשרת הדברים נקראות פעם נוספת בחומש זה, אלא שכאן הן נאמרות כהקדמה למצוות ששרשן בעשרת הדברות. א"ה נעמוד על כך בפרשיות הבאות. מרכזו ועיקרו של הספר הוא א"כ, **עשרת הדברים** וקיום כל מצוות התורה הקדושה בארץ ישראל.

ננסה לערוך חלוקה של ענייני הספר:

סיפור הדברים. בפרשת דברים ובפרשת ואתחנן משה מדבר על מה שארע מאז קבלת התורה (וַיֵּלְכֵנוּ דְבָרֵי אֱלֹהֵינוּ בְּחַרְבַּב ...) ועד סמוך ממש לתקופה בה אומר משה לפנייהם את הדברים. יש כאן דילוג של ל"ח שנה בהן היו ישראל נזופים, ולא נתייחד הדיבור עם משה. ברמז נרמז כאן עניין קרח ועדתו, ובהמשך נזכר אף בפירוש ענש דתן ואבירים. בפשטות, מעשה קורח היה בתוך אותן ל"ח שנה בה היו ישראל נזופים, ולא נתייחד הדיבור עם משה. באופן חד פעמי נתייחד אז הדיבור

⁽¹⁾ נראה שזו שיטת רוב הפרשנים. אמנם, יש מרבתינו המקדימים את מעשה קורח למעשה המרגלים. אם כי, יש כמה קושיות על דעה זו.

⁽²⁾ כבר הזכרתי את שיטתו של ר' זאלטמן **החסיד** שביאר לפי שיטתו, שחזרת עשרת הדברים סמוך לכניסתם לארץ, היתה בשביל חצי שבט המנשה, שבשליחות פרעה חיו בעבר הירדן -כשרים מטעם מצרים- עוד לפני השעבוד. משה חוזר בפרשת ואתחנן על עשרת הדברים, כיוון שהם לא היו במעמד הר סיני.

המאבק על שמירת מצוות התורה בארה"ק

בעצמו, והוא שאלם האם כתוצאה מכך יהיו פחות חילולי שבת. ענו לו שאותם מחללי שבת רח"ל, יצטרכו לעשות סיבוב גדול יותר, ואם כן זהו חילול שבת גדול יותר. ענה להם האדמו"ר שלא יבקשו זאת. אדרבה, הסביר אולי אותו מחלל שבת שנוסע ברכב, יסתקן ויכנס כדי להכיר מעט מה היא תפילה או אפילו מעמד טיש אצל האדמו"ר. ואכן כך היה. לא בקשו את סגירת הכביש.

איני יודע האם אכן בזכות זה חזרו בתשובה או לא. אך אני כן יודע שבמקום בו היה בעבר אחד ממעוזי הטומאה, כיום יש בו בית מדרש גדול של חסידות קרלין. כמדומה שהיה זה הרב אלבו שנכנס לשם ובכה מהתרגשות "במקום הזה, יושבים היום יהודים ולומדים תורה". כליד טבריה סיפר שאביו הזהירם להתרחק מהמקום הזה מרחק של שני רחובות. כיום יש שם בית מדרש גדול וקדוש.

בשבתות אלו אנו קוראים על הישיבה בארה"ק, ועל הזהירות בשמירת המצוות בה. ב"ה, צבור שומרי התורה (מכל החוגים) גדל מאד בשנים האחרונות, ובעז"ה לא ירחק היום ונהיה כאן רוב שומרי תורה ומצוות. הדבר הזה מכעיס ומפחיד מאד את הרשעים השולטים כאן לעת עתה ואת אלה הרוצים לשלוט.

מפעם לפעם נוצרים חיכוכים בין שומרי המצוות, לבין אלה שעדיין אינם כאלה. מנהיגי ישראל מורים כיצד לנהוג בכל מקרה כזה, וכמובן שאי אפשר להקיש ממקרה אחד לשני. אני מביא כאן סיפור שארע בעיר טבריה לפני עשרות שנים: כידוע, בעיר טבריה ישנה קהילה גדולה של חסידי קרלין. רבים מהם גרים בתוך שכונות חילוניות ממש. לפני שנים הגיע האדמו"ר מקרלין שליט"א לשבות שם בשבת. מספר גבאים רצו לדאוג שבאותה שבת יסגרו את הכבישים באזור (אגב, מסתמא שהיו מצליחים לעשות זאת. יש לכך תקדימים, כמו למשל כביש בר אילן. ואכמ"ל). שאלו על כך את האדמו"ר

אבלות החרבן

קיים, היו מתעלים הרבה יותר בלימוד התורה. בשנים האחרונות נשמע הרעיון המזעזע הזה בקרב חוגים מסויימים. חוץ ממה שכנראה רבים מאותם דרשנים באמת רחוקים מאד מהרצון להתקרב לקב"ה, וכל דבריהם - בפרט כשאמרים לפני צעירים - הם רק נסיון לשכנע את עצמם שכל כך חשוב להם להתעלות, האמת צריכה להאמר, שאף לפי ההסבר המזעזע הזה, אין הם מתאבלים. ההרגשה עליה הם מדברים, אינה נקראת אבלות. אפשר אולי לקרא לזה תסכול, אך לא אבלות.

אם אינם מבינים על מה להתאבל, ישבו ויבכו על חרבן עצמם, ואל יקלקלו את צעירי הצאן בהבליהם. רבים מאד מהצעירים ואפילו ילדים קטנים ביותר, מבינים זאת טוב יותר מאותם דרשנים. לדרוש לפנייהם דברים כאלה, זהו קלקול נורא.

התייחסתי כבר בעבר מספר פעמים לכך שבשנים האחרונות, ישנן רבים המנסים למעט באבלות החרבן. אם בעבר היה זה בדרך של דחיקת מנהגי אבלות בכל מיני הצטדקויות (כגון: מסיבת סיום של כיתה ח', שלצורך העניין אחד המלמדים - או הילדים - עושה סיום מסכת, היעקר שיוכלו לקיים סעודת מרעים), הרי שבשנים האחרונות אנו עדים לכך שאפילו את עצם האבלות מנסים הם למחוק. הזכרתי את אותו דרשן שדרש לפני בחורים צעירים ושאל וחזר ושאל על מה בעצם האבלות בתשעה באב. ניסה להעלות כל מיני אפשרויות, ודחה את כולן (אין זה מן הראוי להעלות את דברי ההבל שלו על הכתב). אך לאחר שכבר היה ברור לו שהשומעים מבינים למה לא להתאבל, ענה את התשובה האומללה: כשבית המקדש היה

קינות בלחש או בקול רם

אם כן, כי הקינות עצמן נאמרות בדרך אבלות (הכל מודים שצורת אמירת הקינות היא שאחד אומר, והקהל מקשיבים, או שכל הקהל מקוננים יחד, אך ודאי לא שכל אחד אומר בפני עצמו את קטעים, והחזן מסיים בקול רם). עניין נוסף הוא הבכי. כדי לעורר לבכות, יש להרים את הקול. בקריאת מגילת איכה, החזן מרים קולו יותר בתחלת כל א"ב, ובכך מעורר לבכיה.

לאחרונה דנו בבית מדרש מסויים על דרך אמירת הקינות. בכמה מקומות נראה שהקינות נאמרות בקול נמוך, והתפילה בת"ב נאמרת בנחת. מאידך, בכמה מקומות משמע שהמקונן מעורר את הקהל ומרים קולו כדי לעורר בכי. נראה לי שיש לחלק חילוק ברור: בבית האבל - בפרט בימים הראשונים - על פי רוב מדברים יותר בלחש, וזו ההרגשה הטבעית. דיבור בלחש נוטה בדרך כלל לאיטיות בקצב. מובן

וכל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בבניינה

להערות והארות בענייני העלון:

יחזקאל נוימן קצות החשן 9/6 מודיעין עילית. 0527167567. דוא"ל: yn0527167567@gmail.com. וכן בקו התורה והמצוה 0773541079 ניתן לתרום (גם הנצחות לע"נ, להצלחת, וכד') בעמדות נדרים פלוס: 'עדת יראים-אושטרייך' לשונית 'תרומות עבור קונטרסים וחיבורים'.

זמני התפלות בקהלתנו ק"ק עדת יראים-אושטרייך מודיעין עילית (נתיבות המשפט 111 ב'):

דברים-חזון: מנחה בחול: 7:35. מנחה בעש"ק ובשב"ק: 7:00. שחרית בשב"ק: 8:30. ערבית מוצש"ק: 8:15.

בימי בין המצרים אומרים מעט קינות כ-5 דק' לפני מנחה של יום חול

תענית תשעה באב (אם חלילה לא נזכה עדיין):

מנחה ערב ת"ב: 5:00 (יתכנו שינויים. יש להתעדכן). ערבית: 8:00. שחרית: 7:30. מנחה: 7:00

אמירת הקינות על ידי מקוננים כמנהג הקדום. דברי מבוא קצרים לפני כל פיוט.

ואתחנן-נחמו: מנחה בחול: 7:30. מנחה בעש"ק ובשב"ק: 6:55. ערבית מוצש"ק: 8:10.

יבנה המקדש: דברים: כהונה: ישוע (ארבל) לויה: מתניהו. השיר: הז'ו לך והבאר. מסכת שבת: ט. ואתחנן: כ': שכניהו. ל': כבול.

תכניות לימי בין הזמנים, יפורסמו א"ה לאחר תשעה באב

שיעורים לילדים בענייני דיומא

בתענית ז' בתמוז